

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 05 czerwca 2018 roku

Dnia 06 lutego 2018 r. (data nadania, k. 34) powód S. S., wystąpił do tutejszego Sądu z pozwem o zapłatę, wnosząc o zasądzenie od pozwanego (...) Towarzystwa (...) S.A. z siedzibą w W. kwoty 2.528,97 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 02 czerwca 2017 roku do dnia zapłaty, a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu wskazano, że powód zawarł z pozwanym umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym potwierdzoną polisą o numerze (...). Powoda obowiązywał wzorzec umowy o nazwie Ogólne Warunki Ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym S.. Umowa została rozwiązana w czerwcu 2017 roku. Wartość rachunku na dzień 01 czerwca 2017 roku wynosiła 3.612,82 zł lecz pozwany nie zwrócił powodowi całości zgromadzonych środków, zatrzymując kwotę 2.528,97 zł tytułem swoistej sankcji/kary umownej za rozwiązanie umowy. Pozwany wypłacił powodowi świadczenie wykupu w wysokości 1.083,82 zł. Powód zakwestionował legalność przepisów Ogólnych Warunków Umowy (art. 22 ust. 1 i 4) ustalających mechanizm zatrzymania części środków wpłaconych przez konsumenta tytułem tzw. opłaty likwidacyjnej, jako stanowiących niedozwolone klauzule umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c. (pozew k. 2-6)

Dnia 29 marca 2018 r. (data nadania, k. 62) pozwany (...) Towarzystwo (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł odpowiedź na pozew, w której wniósł o oddalenie powództwa w całości, a nadto o zasądzenie od powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zajętego stanowiska pozwany wskazał, że nie zgadza się z twierdzeniami powoda, iż postanowienia zawarte w OWU dotyczące świadczenia wykupu oraz wskaźników wykupu stanowią tzw. klauzule niedozwolone. Przede wszystkim, powód został zapoznany z treścią OWU, które zostały mu doręczone przed zawarciem umowy, co powód potwierdził swoim podpisem we wniosku o zwanie umowy. Pozwany dochował zatem należytej staranności w wykonaniu obowiązków informacyjnych względem powoda jako konsumenta i powód był w pełni świadomy ryzyka nabywanego produktu. Pozwany podniósł także, iż w jego ocenie, wartość wykupu wypłacona powodowi w związku z rozwiązaniem umowy ubezpieczenia jest świadczeniem głównym, ponadto zostało ono określone w sposób jednoznaczny, zrozumiały i nie budzący wątpliwości. Nie zostały zatem spełnione przesłanki abuzywności. Pozwany wskazał, że gdyby powód podpisał aneks do umowy w lutym 2016 roku, zgodnie z propozycją pozwanego, to kwota należna z tytułu całkowitego wykupu byłaby wyższa od wypłaconej, wynosiłaby bowiem 2.645,41 zł. Umowa została rozwiązana i rozliczona zgodnie z obowiązującymi powoda zapisami dokumentacji ubezpieczeniowej, w szczególności art. 22 OWU. Z uwagi na opłacanie umowy przez 2 lata wskaźnik wykupu wynosił 30% (odpowiedź na pozew, k.41-48).

Do zamknięcia rozprawy strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Dnia 31 marca 2015 r. S. S. złożył do (...) Towarzystwa (...) S.A. z siedzibą w W. (dalej także jako (...)) wniosek o zawarcie umowy ubezpieczenia o numerze (...). We wniosku jako ubezpieczonego wskazano wnioskodawcę, zaś jako uposażoną na wypadek śmierci ubezpieczonego – L. S., żonę S. S.. Składkę roczną określono na kwotę 4000,00 zł. We wniosku S. S. oświadczył, że otrzymał ogólne warunki ubezpieczenia.

Dowód: wniosek o zawarcie umowy, k. 57-60.

Dnia 28 kwietnia 2015 r. S. S. jako ubezpieczający zawarł z (...) Towarzystwem (...) S.A. szczegółową umowę ubezpieczenia numer (...). Umowa obejmowała indywidualne ubezpieczenie na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Do umowy znajdowały zastosowanie Ogólne warunki ubezpieczenia z dnia 15 maja 2014 r., Regulamin z

dnia 15 maja 2014 r. oraz Tabela Opłat i Limitów z dnia 15 maja 2014 r. W umowie wysokość składki rocznej określono na kwotę 4040,00 zł i wskazano, że opłata stała w wysokości 40 zł nie jest inwestowana.

Dowód: szczegółowa umowa ubezpieczenia, k.10.

Zgodnie z Ogólnymi Warunkami Ubezpieczenia - umowa podstawowa z dnia 15 maja 2014 r. (art. 22 (...)) rachunek może być całkowicie lub częściowo wykupiony przez Ubezpieczającego pod warunkiem doręczenia do Towarzystwa pisemnego wniosku, podpisanego zgodnie z podpisem wzorcowym. Wypłata świadczenia całkowitego lub częściowego wykupu jest dokonywana zgodnie z warunkami określonymi w Tabeli Opłat i Limitów (ust. 1). W przypadku wypłaty świadczenia całkowitego wykupu Towarzystwo umorzy wszystkie jednostki zgromadzone na rachunku, zgodnie z wnioskiem ubezpieczającego (ust. 2). Ubezpieczającemu przysługuje świadczenie całkowitego lub częściowego wykupu równe iloczynowi: a) wartości umarżanych jednostek według cen sprzedaży tych jednostek oraz b) odpowiedniego dla okresu opłacenia Umowy wskaźnika wykupu określonego zgodnie z Tabelą Wskaźników Wykupu pomniejszonemu w przypadku częściowego wykupu o opłatę z tytułu wykupu częściowego. Opłata ta ma zastosowanie do poszczególnych (...) proporcjonalnie do ich udziału w wysokości świadczenia częściowego wykupu. Wysokość tej opłaty i Tabela Wskaźników Wykupu znajdują się w Tabeli Opłat i Limitów (ust. 4). Umorzenie jednostek z tytułu całkowitego lub częściowego wykupu rachunku nastąpi według cen sprzedaży jednostek obowiązujących w dniu umorzenia, w ciągu: a) 3 dni roboczych, licząc od daty doręczenia skutecznego wniosku bezpośrednio do biura głównego Towarzystwa lub b) 10 dni roboczych, licząc od daty doręczenia skutecznego wniosku do Towarzystwa w innej formie zaakceptowanej przez strony lub wynikającej z przepisów prawa. W przypadku niedotrzymania terminu podanego w punktach 5a) i b) powyżej Towarzystwo dokona umorzenia jednostek w oparciu o ceny sprzedaży jednostek obowiązujące odpowiednio trzeciego lub dziesiątego dnia roboczego, licząc od daty doręczenia skutecznego wniosku do Towarzystwa (ust. 5). W przypadku całkowitego wykupu ochrona z tytułu umowy ubezpieczenia na życie wygasa z dniem doręczenia do Towarzystwa skutecznego wniosku o wypłatę świadczenia całkowitego wykupu (ust. 8). Świadczenie całkowitego lub częściowego wykupu zostanie przekazane zgodnie z dyspozycją Ubezpieczającego, nie później niż w terminie 7 dni roboczych od daty umorzenia jednostek (ust. 9).

Zgodnie z Tabelą Opłat i Limitów z wartości wykupu przy okresie opłacania umowy w latach wynoszącym: 1, 2, 3 i więcej lat, wskaźnik wykupu wynosił odpowiednio: 20%, 30% i 100%.

Dowód: ogólne warunki ubezpieczenia k.11-16, Tabela Opłat i Limitów k. 19-20.

S. S. wniósł o całkowity wykup rachunku prowadzonego na podstawie ww. szczegółowej umowy ubezpieczenia numer (...), zawartej z (...) Towarzystwem (...) S.A. Dnia 01 czerwca 2017 r. dokonany został wykup całkowity rachunku ubezpieczenia o numerze (...). Wartość umorzonych jednostek wyniosła łącznie 3.612,82 zł, zaś wartość/świadczenie wykupu wyniosło 1083,85 zł i taka kwota została wypłacona S. S.. Umowa była opłacana 2 lata, wskaźnik wykupu wynosił 30%.

Dowód: okoliczności bezsporne; potwierdzenia dokonania wykupu całkowitego k. 30, pismo, k. 31.

Pismem z dnia 16 listopada 2017 roku S. S. wezwał (...) Towarzystwo (...) S.A. w W. do zapłaty m. in. kwoty 2.528,97 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 02 czerwca 2017 roku do dnia zapłaty pobranej w związku z rozwiązaniem umowy nr (...). W odpowiedzi (...) Towarzystwo (...) S.A. w W. poinformowało, że nie widzi podstaw do wypłaty żądanej kwoty, która została potrącona zgodnie z umową oraz OWU.

Dowód: wezwanie do zapłaty, k. 32, pismo, k. 33.

Przedstawiony stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o zgromadzony w sprawie a wyżej wskazany materiał dowodowy, to jest na podstawie dokumentów, których prawdziwość i treść nie była kwestionowana przez żadną ze stron, jak też nie budziła wątpliwości Sądu.

W zakresie okoliczności bezspornych i przyznanych Sąd dokonał ustaleń na podstawie art. 229 i 230 k.p.c. Stan faktyczny sprawy nie był przedmiotem sporu między stronami postępowania. Kwestią sporną była natomiast ocena prawna przedmiotowego stanu faktycznego.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

W rozpoznawanej sprawie powód S. S. domagał się zasądzenia od pozwanego (...) Towarzystwa (...) S.A. z siedzibą w W. na swą rzecz kwoty 2.528,97 zł, potrąconej przez pozwanego z wartości wykupu na podstawie art. 22 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia. Argumentacja strony powodowej, stanowiąca podstawę wywiedzionych przez powoda roszczeń, opierała się na twierdzeniu, że postanowienia Ogólnych Warunków Ubezpieczenia, stanowiące integralną część zawartej z pozwanym umowy ubezpieczenia i przewidujące możliwość pomniejszenia wartości wykupu o określoną w OWU wielkość procentową (opłatę likwidacyjną), stanowiły niedozwolone postanowienia umowne. Tym samym zaś kwota pobrana przez pozwanego tytułem opłaty za wykup miała charakter nienależnego świadczenia i jako taka winna zostać zwrócona na rzecz powoda wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie. Powyższym twierdzeniom oponowała strona pozwana.

W rozpoznawanej sprawie nie był przedmiotem sporu między stronami postępowania fakt zawarcia przez powoda z pozwanym umowy indywidualnego ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym o numerze (...). Nie budziły także wątpliwości okoliczności związane z rozwiązaniem ww. umowy, jak również status stron: powoda jako konsumenta (art. 22¹ k.c.), zaś pozwanego jako przedsiębiorcy (art. 43¹ k.c.). Nie była także kwestionowana przez strony wartość środków zgromadzonych na rachunku rozliczeniowym umowy ubezpieczenia, stanowiąca podstawę ustalenia przez pozwanego wartości wykupu polisy. Bezspornym było również, że do w/w umowy zastosowanie znajdowały załączone do pozwu Ogólne Warunki Ubezpieczenia oraz fakt dokonania wykupu całkowitego rachunku zgodnie z zasadami wskazanymi w OWU. W rozpoznawanej sprawie spór między stronami ogniskował się wokół kwestii kwalifikacji postanowień Ogólnych Warunków Ubezpieczenia uprawniających pozwanego do potrącenia wartości wykupu o opłatę likwidacyjną, konkretnie zaś art. 22 OWU, jako niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ k.c.

W ocenie Sądu powód zasadnie domagał się od pozwanego zwrotu kwoty pobranej przez niego tytułem całkowitego wykupu rachunku w związku z rozwiązaniem przez powoda umowy numer (...). Świadczenie pobrane przez pozwanego od powoda uznać bowiem należało za świadczenie nienależne, konsekwencją czego było powstanie zobowiązania pozwanego do zwrotu tegoż świadczenia, stosownie do art. 410 w zw. z art. 405 k.c. Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Natomiast zgodnie z art. 410 k.c. przepisy artykułów poprzedzających (to jest m.in. art. 405 k.c.) stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Zważyć należało, że wobec treści przepisów art.385¹ - art.385³ k.c., dotyczących niedozwolonych postanowień umownych, ocena, czy konkretny zapis umowy stanowił klauzulę abuzywną, jest dopuszczalna podczas rozpoznawania każdej sprawy cywilnej dotyczącej konkretnego stosunku obligacyjnego, czyli w toku tzw. kontroli in concreto, nie zaś wyłącznie w ramach tzw. kontroli in abstracto. Celem kontroli abstrakcyjnej dokonywanej niezależnie od istnienia konkretnego zobowiązania jest ochrona interesu publicznego w postaci zbiorowego interesu konsumentów, przy czym pośrednio może dojść do realizacji indywidualnego interesu konsumenta, który wystąpił z powództwem. Kontrola in abstracto polega na analizowaniu treści postanowień wzorca umowy w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego i jest dokonywana niezależnie od tego, czy między stronami doszło do zawarcia umowy z wykorzystaniem

tego wzorca, zaś jej następstwem jest wyłącznie stwierdzenie bezskuteczności konkretnego postanowienia umowy na podstawie art. 385¹ § 1 k.c., wskutek czego postanowienie takie zostaje wyeliminowane z obrotu.

Kontrola incydentalna wzorca umowy jest natomiast dokonywana przez sąd w celu udzielenia ochrony indywidualnemu interesowi konsumenta, zaś wyrok wydany przez sąd wiąże tylko strony danego postępowania. Podkreślenia wymaga, że w każdym postępowaniu sądowym, w którym strona powołuje się na fakt inkorporowania do treści umowy niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. – czy to poprzez wytoczenie powództwa, czy też w formie zarzutu podniesionego w sprawie – sąd jest w pełni uprawniony do badania treści postanowień konkretnej umowy, a w sytuacji, gdy przy jej zawieraniu posłużono się wzorcem umowy, badanie to obejmować powinno również postanowienia tego wzorca (por. wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 11 czerwca 2014 r., II Ca 452/14).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie – poza postanowieniami określającymi główne świadczenia stron – nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. W świetle treści wskazanego przepisu uznanie konkretnej klauzuli umownej za postanowienie niedozwolone wymaga stwierdzenia łącznego wystąpienia wszystkich wymienionych w nim przesłanek. Przesłanki te są spełnione, gdy kontrolowane postanowienie umowy zawartej z konsumentem (lub wzorca umownego) nie jest postanowieniem uzgodnionym indywidualnie; nie jest postanowieniem w sposób jednoznaczny określającym główne świadczenia stron; kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

W ocenie Sądu niewątpliwym jest, że postanowienia OWU nie zostały uzgodnione z powodem indywidualnie. Przemawia za tym sam fakt, iż stanowią one wzorzec umowy zaproponowany konsumentowi przez kontrahenta. Wzorce (w tym regulaminy) są to bowiem klauzule opracowane przed zawarciem umowy i wprowadzane do stosunku prawnego przez jedną ze stron w ten sposób, że druga strona nie ma wpływu na ich treść. Są one zwykle opracowywane w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego i w sposób jednolity określają one treść przyszłych umów, stąd też strona, która wyraziła zgodę na stosowanie wzorca nie może według swojej woli i wiedzy zmieniać jego treści. Nadto podkreślenia wymaga, że ustawodawca w imię postulatu zrozumiałości tekstu przepisu art. 385¹ § 1 k.c. posługuje się potocznym określeniem "postanowienia umowy", obejmując nim zarówno postanowienia umowy w ścisłym znaczeniu tego terminu (czyli postanowienie treści czynności prawnej objęte konsensem stron), jak i postanowienia wzorca, które wprawdzie "postanowieniami umowy" w ścisłym znaczeniu nie są, ale kształtują obok nich treść stosunku zobowiązaniowego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 listopada 2011 r., V ACa 546/11). Niewątpliwie przedłożone przez powoda wraz z pozwem Ogólne Warunki Ubezpieczenia były stosowane przez pozwanego przy zawieraniu wielu umów i nie zostały ustalone w trakcie zawierania umowy z powodem.

W tym miejscu wskazać należy, że samo posiadanie przez powoda wiedzy odnośnie zasad wypłaty wartości wykupu całkowitego w poszczególnych latach trwania umowy, czy też udzielenie powodowi informacji na temat wielkości procentowej, o którą pomniejszana jest wartość wykupu w razie wcześniejszego rozwiązania umowy, nie przesądza o tym, że powód miał realny wpływ na treść ustalonych w OWU spornych zapisów. Okoliczność ta pozostaje zatem bez wpływu dla oceny abuzywności spornego postanowienia umowy. Elementem indywidualnego uzgodnienia jest bowiem możliwość modyfikacji warunków umowy, nie zaś wiedza zawierającego umowę konsumenta o treści postanowienia umownego. Elementem indywidualnego uzgodnienia umowy nie jest także fakt wyboru przez powoda jednego spośród kilku zaproponowanych przez pozwanego wariantów umów ubezpieczenia i sposobu alokacji składki. Bez wątpliwości powód nie miał rzeczywistego wpływu na kształtowanie treści Ogólnych Warunków Ubezpieczenia, w szczególności w zakresie wielkości procentowej potrąceń przy wykupie, wskazanej w art. 22 OWU oraz Tabeli Opłat i Limitów. Były to zapisy narzucone przez pozwanego i nie podlegające negocjacji, co wynika z samej ich istoty oraz masowego charakteru działalności prowadzonej przez pozwanego.

W ocenie Sądu postanowienia umowy dotyczące wartości wykupu, a także pomniejszenia tejże wartości w przypadku wcześniejszego rozwiązania umowy, nie określały głównych świadczeń stron. W doktrynie wskazuje się, że pojęcie

głównych świadczeń stron, o których mowa w art. 385¹ k.c., należy interpretować ściśle, w nawiązaniu do pojęcia elementów przedmiotowo-istotnych umowy (*essentialia negotii*), a więc takich jej elementów konstrukcyjnych, bez których uzgodnienia nie doszłoby do zawarcia umowy o istotnych z punktu widzenia danego stosunku prawnego cechach. Innymi słowy chodzi o klauzule regulujące świadczenia typowe dla danego stosunku prawnego, stanowiące te jego elementy, które konstytuują istotę danego porozumienia. Wykładnia tego elementu normy prawnej nie może pomijać skutków uznania danego postanowienia za niedozwolone, opisanego w art. 385¹ § 2 k.c. Chodzi o uniknięcie sytuacji, gdy eliminacja danego postanowienia umownego prowadzi do sytuacji, w której z perspektywy interesów stron umowy dane porozumienie traci cel, któremu miało przyświecać zawarcie umowy. Pojęcia tego nie należy natomiast utożsamiać z treścią postanowień, bez których nie doszłoby do zawarcia umowy w konkretnym układzie podmiotowym. Taka wykładnia obejmowałaby bowiem zakresem pojęcia „głównych świadczeń stron” również tzw. „postanowienia istotne podmiotowo”, czyli takie, które strony uznały za konieczne zawrzeć ze względu na interesy, których instrumentem realizacji miała być umowa. Ochronny charakter przepisu art. 385¹ k.p.c. sprzeciwia się takiej ekstensywnej wykładni (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C 26/13, *Á. K. i H. R. v. (...)*, oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07). W istocie bowiem każde postanowienie umowne pełni jakąś funkcję w stosunku obligacyjnym. Łatwo o argument, że spór na tle abuzywności danego postanowienia umownego zakłada jego istotność dla kontrahenta konsumenta, co z kolei, przy uznaniu zasadności argumentacji pozwanego, wykluczałoby możliwość jego kontroli w omawianym aspekcie i czyniłoby ochronę konsumenta iluzoryczną. Stąd koniecznym jest poprzestanie na wypracowanej wykładni pojęcia postanowienia określającego główne świadczenia stron, jako *essentialium negotium*.

W sprawie niniejszej za główne świadczenie stron uznać należało opłacanie składek ubezpieczeniowych z jednej strony, zaś z drugiej – udzielenie ochrony ubezpieczeniowej i spełnienie świadczenia w określonej wysokości w razie zajścia określonego w umowie wypadku, a także inwestowanie zgromadzonych środków w jednostkach uczestnictwa w ubezpieczeniowym funduszu inwestycyjnym. Wartość wykupu ma zaś charakter świadczenia ubocznego – powstającego dopiero po wygaśnięciu umowy. Jego celem jest, co do zasady, zabezpieczenie interesów pozwanego ubezpieczyciela, gdyby doszło do przedwczesnego – z jego punktu widzenia – zakończenia stosunku prawnego. Świadczenie takie, przewidziane na wypadek rozwiązania umowy w określonym czasie, nie może zatem zostać uznane za główny przedmiot stosunku umownego stron.

Podstaw do uznania, że świadczenie w postaci wartości wykupu ubezpieczenia było głównym świadczeniem stron nie daje art. 20 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 1170 ze zm.). Przepis ten określa konieczne elementy treści umowy ubezpieczenia (uprzednio był to art. 13 ustawy o działalności ubezpieczeniowej z dnia 22 marca 2003 r.; Dz.U. z 2015 r. poz. 1206 ze zm.). Wskazuje jakie elementy stosunku prawnego strony obowiązane są uregulować. Wymóg ten nie jest jednak jednoznaczny z określeniem głównych świadczeń stron, stanowiących materialną treść zobowiązania. Z powołanego przepisu nie wynika bynajmniej, by strony obowiązane były przewidzieć w umowie, że w razie jej wypowiedzenia w określonym terminie ubezpieczyciel jest uprawniony do pomniejszenia wartości wykupu. Przepis ten nakazuje jedynie określić zasady ustalania wartości wykupu, nie nakłada zaś obowiązku potrącenia z wartości wykupu określonej kwoty. Wskazać należy, że zarzut abuzywności nie dotyczy świadczenia ubezpieczyciela w postaci wypłaty wartości wykupu, ale świadczenia ubezpieczonego na rzecz ubezpieczyciela – tyle, że potrącanego z wartości wykupu przed wypłatą wartości wykupu. Świadczenie ubezpieczonego przybierające postać pomniejszenia wartości wykupu o określoną wielkość procentową nie może stanowić głównego świadczenia stron umowy ubezpieczenia, skoro nie jest niezbędne dla wypłaty wartości wykupu. Świadczenie to jest przewidziane jedynie na wypadek przedwczesnego rozwiązania umowy ubezpieczenia i podlega potrąceniu przy wypłacie wartości wykupu. W tym miejscu przywołać należy także trafny pogląd wyrażony przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyrokach z dnia 26 czerwca 2012 r., sygn. VI ACA 87/12, i z dnia 6 września 2012 r., sygn. VI ACA 458/12, zgodnie z którym opłaty pobierane przez ubezpieczyciela w razie rezygnacji przez ubezpieczonego z kontynuowania umowy ubezpieczenia (w owych sprawach zwane opłatami likwidacyjnymi) nie stanowią głównego świadczenia stron umowy ubezpieczenia z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym.

W ocenie Sądu kwestionowane przez powoda postanowienia Ogólnych Warunków Ubezpieczenia, konkretnie zaś art. 22 OWU, uprawniające pozwanego do pomniejszenia wartości wykupu o wskazaną w tabeli potrąceń wielkość procentową, kształtują obowiązki powoda jako konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Przez „rażące naruszenie interesów konsumenta” należy rozumieć nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta w określonym stosunku zobowiązaniowym (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 lipca 2005 r., I CK 832/04). Działanie wbrew dobrym obyczajom, w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego, oznacza natomiast tworzenie przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową stron stosunku umownego, przy czym w stosunkach z konsumentami szczególne znaczenie mają te oceny zachowań podmiotów, w świetle dobrych obyczajów, które odwołują się do takich wartości jak: szacunek wobec partnera czynności prawnej, uczciwość, szczerłość, zaufanie, lojalność, rzetelność i fachowość. Tym wartościom powinny bowiem odpowiadać zachowania stron stosunku zobowiązaniowego. Postanowienia umów, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z ww. wartościami, kwalifikować należy zawsze jako sprzeczne z dobrymi obyczajami w rozumieniu przepisu art. 385¹ § 1 k.c. W szczególności dotyczy to wszelkich postanowień, które zmierzają do naruszenia równorzędności stron stosunku zobowiązaniowego, nierównomiernie rozkładając uprawnienia i obowiązki między stronami umowy.

Za sprzeczne z dobrymi obyczajami uznaje się zatem postępowanie sprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Jako takie, to jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, można także uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc działania potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające od przyjętych standardów postępowania (por. wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w W. z dnia 29 kwietnia 2011 r., XVII AmC 1327/09). Sąd jest zatem obowiązany do zbadania i oceny, czy konkretne klauzule umowne przekraczają zakreślone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej w zakresie kształtowania praw i obowiązków stron konsumenckiego stosunku obligacyjnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, oraz Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 czerwca 2013 r., VI ACa 1698/12).

Zakwestionowane przez stronę powodową postanowienie umowne zawarte w art. 22 OWU spełniało obie ww. przesłanki abuzywności. Sporne postanowienie umowne w sposób istotny narusza interes będącego konsumentem powoda, jako że w sposób nieusprawiedliwiony ukształtowało jego prawa i obowiązki na jego niekorzyść. Umowa objęta niniejszym postępowaniem została zawarta na podstawie wniosku z dnia 31 marca 2015 r. Powód dokonał całkowitego wykupu rachunku w dniu 01 czerwca 2017 r. W tej dacie okres opłacania ww. umowy przez powoda wynosił 2 lata. W dacie całkowitego wykupu rachunku wartość umorzonych jednostek (wartość wykupu) wynosiła 3.612,82 zł. Wartość ta została przez pozwanego pomniejszona o 30%, to jest o 2.528,97 zł.

W ocenie Sądu pomniejszenie wartości wykupu o wielkość procentową wskazaną powyższej nie znajduje uzasadnienia. Nie jest takim uzasadnieniem fakt poniesienia przez pozwanego kosztów związanych z zawarciem umów ubezpieczenia. Zaakceptowanie w tej mierze stanowiska pozwanego prowadziłoby do przerzucenia na powoda ryzyka prowadzenia przez pozwanego działalności gospodarczej. W przypadku rozwiązania zawartej z pozwanym umowy ubezpieczenia powód musiałby ponieść nie tylko koszty związane z zakończeniem umowy, ale również koszty jakie poniosła strona pozwana w celu zawarcia umowy oraz w trakcie jej wykonywania. Przewidziana w łączącej strony niniejszego postępowania postanowieniach umownych ubezpieczenia wielkość procentowa, o którą pozwany pomniejszył wartość wykupu, stanowi w istocie opłatę likwidacyjną. Kwestia abuzywności postanowień umownych przewidujących opłaty likwidacyjne była już wielokrotnie przedmiotem wypowiedzi judykatury, przesądzających o niedozwolonym charakterze tego rodzaju postanowień. Sąd orzekający w sprawie niniejszej podziela pogląd wyrażony

przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 marca 2007 r., III SK 21/06, zgodnie z którym „przedsiębiorca może stosować postanowienia wzorca umownego określające zasady odpowiedzialności finansowej konsumenta w przypadku wcześniejszego wypowiedzenia umowy, ale zasady tej odpowiedzialności muszą pozostawać w związku z kosztami i ryzykiem przedsiębiorcy”. Sposób uregulowania świadczenia wykupu w zawartej z powodem umowie (konkretnie zaś w Ogólnych Warunkach Ubezpieczenia) wskazuje, że ryzyko związane z przedterminowym rozwiązaniem umów ubezpieczenia będący przedsiębiorcą pozwany w całości przerzucił na powoda – konsumenta. Zakwestionowane postanowienie umowne nakłada na konsumenta obowiązek poniesienia procentowo określonych kosztów świadczenia wykupu bez względu na wysokość uiszczanej przez konsumenta składki, ustalonej przy zawieraniu umowy, a także bez względu na wysokość środków zgromadzonych na rachunku. Postanowienie umowy przewidujące pobranie przez pozwanego 30% środków zgromadzonych na rachunku – w razie całkowitego wykupu rachunku, tak jak miało to miejsce w sprawie niniejszej – określonej przez pozwanego w pełnym oderwaniu od wysokości uiszczonych przez powoda składek oraz kosztów poniesionych przez pozwanego w związku z zawarciem i wykonywaniem umów ubezpieczenia, rażąco narusza interesy powoda jako konsumenta, gdyż jest wyrazem nierówności stron, kształtując prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Wobec powyższego kwestionowane przez powoda postanowienie OWU w części przewidującej pomniejszenie wartości wykupu o określoną wartość procentową uznać należało za niewiążące powoda w świetle art. 385¹ § 1 k.c.

W związku ze stwierdzeniem braku związania kwestionowanym postanowieniem umowy po stronie pozwanego powstał obowiązek zwrotu świadczenia pieniężnego, o które pomniejszona została należna powodowi wartość wykupu, stosownie do art. 405 w zw. z art. 410 § 2 k.c. Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Strona pozwana bez wątplenia uzyskała korzyść majątkową poprzez pomniejszenie wartości wykupu o kwotę 2.528,97 zł. Zatem w owym zakresie świadczenie spełnione przez powoda na rzecz pozwanego stanowiło świadczenie nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. Przepis ten stanowi, że świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

W związku z następczym uznaniem kwestionowanych postanowień umowy za klauzulę abuzywną należy stwierdzić, że podstawa świadczenia powoda na rzecz pozwanego odpadła. Łączna wysokość kwot potrąconych przez pozwanego na podstawie zakwestionowanych postanowień umownych wyniosła 2.528,97 zł. Kwotę tę należało zatem zasądzić od pozwanego na rzecz powoda zgodnie z żądaniem pozwu.

Zgodnie z art. 481 § 1 k.c., jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była z góry oznaczona, należną się odsetki ustawowe za opóźnienie (art. 481 § 2 zd. 1 k.c.). Zobowiązanie do zwrotu nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy, stąd też termin spełnienia przez dłużnika świadczenia w przypadku tych zobowiązań określa art. 455 k.c. (zob. chociażby uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2009 r., III CZP 102/09, LEX nr 530777). Przepis ten stanowi, że jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania.

Termin „niezwłocznie” oznacza termin realny, mający na względzie okoliczności miejsca i czasu spełnienia świadczenia. Powód pismem z dnia 16 listopada 2017 r. wezwał pozwanego do zwrotu całości środków żądanych w niniejszym postępowaniu w terminie 7 dni. Pismem z dnia 30 listopada 2017 r. pozwany potwierdził odbiór wezwania i ustosunkował się do wezwania do zapłaty. Wobec tego Sąd przyjął, w braku dowodu doręczenia wezwania, że zostało ono doręczone z upływem 7 dni od dnia nadania, tj. 23 listopada 2017 roku. Od tej daty należało zatem liczyć 7 dniowy termin określony w wezwaniu na dokonanie zapłaty żądanej kwoty. Od dnia następnego po upływie tego 7 dniowego terminu pozwany pozostawał zatem w opóźnieniu względem powoda, tj. od dnia 01 grudnia 2017 roku. Od tej daty należało zatem zasądzić odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty określonej w pozwie.

W zakresie żądania zasądzenia odsetek za okres wcześniejszy niż 01 grudnia 2017 roku powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie z przyczyn wskazanych wyżej. W tym zakresie Sąd zatem powództwo oddalił w punkcie 2 wyroku.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 2 w zw. z art. 99 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

W niniejszej sprawie Sąd w całości uwzględnił powództwo (powód uległ jedynie w zakresie daty początkowej naliczania odsetek za opóźnienie), w związku z tym pozwany powinien zwrócić powodowi poniesione przez niego koszty procesu, na które składa się opłata od pozwu w wysokości 127 zł, wynagrodzenie pełnomocnika w osobie radcy prawnego w wysokości 900 zł (§ 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych – Dz.U. poz. 1804 z późn. zm.), opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł, łącznie 1044,00 zł.

Z tych wszystkich względów, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

SSR Barbara Syta – Latała

ZARZĄDZENIE

(...)

SSR Barbara Syta – Latała

20.06.2018r.